

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. การศึกษาคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น
2. การศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น
3. การศึกษาคำศัพท์ และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในภาษาไทยถิ่นโคราช

2.1 การศึกษาคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น

2.1.1 วิธีการศึกษาคำศัพท์

การศึกษาคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นระยะแรกนั้น เป็นการศึกษาการแปรของคำศัพท์ตามถิ่นที่อยู่ มีจุดประสงค์เพื่อแบ่งเขตภาษาถิ่นหรือหาแนวแบ่งเขตหรือรอยต่อของการใช้ภาษา งานวิจัยที่ทำในลักษณะนี้เช่น วิจิตรน (2527), วรณพร (2525), ดวงใจ (2529) แต่ในปัจจุบันได้มีการนำเอาปัจจัยทางสังคม เช่น อายุ เพศ การศึกษา ความสะดวกของการคมนาคม มาเป็นตัวแปรในการศึกษาด้านคำศัพท์ด้วย เช่น พริ้มรส (2535), ศิริรัตน์ (2547) เป็นต้น

วิธีการศึกษาคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นต่างๆ มีขั้นตอนการศึกษาที่สรุปได้ดังนี้ (1) **การเก็บข้อมูล** สามารถทำได้โดย 1. การส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ 2. การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง 3. การมอบแบบสอบถามให้คนในท้องถิ่นที่เป็นผู้รับผิดชอบไปแจกแบบสอบถามให้ผู้บอกภาษาและรวบรวมส่งกลับให้ผู้วิจัย งานวิจัยที่เก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์เป็นวิธีการที่ใช้กันแพร่หลาย เช่น ดวงใจ (2529) ปฏิมา (2536) ซึ่งการเก็บข้อมูลด้วยวิธีนี้มีข้อดีคือสามารถเก็บข้อมูลกับผู้บอกภาษาได้จำนวนมาก แต่ก็มีข้อเสียคือหากผู้ศึกษาไม่ระบุคำสั่งที่ชัดเจนพอ คำตอบที่ได้มาในแบบสอบถามอาจทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่ไม่ถูกต้อง ขณะที่งานวิจัยที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เช่น วิจิตรน (2527), ศิริรัตน์ (2547) มีข้อดีคือผู้ศึกษาสามารถควบคุมการเลือกผู้บอกภาษา และข้อมูลที่เก็บได้นั้นมีความสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

(2) **การคัดเลือกหน่วยอรรถ** ควรคัดเลือกหน่วยอรรถที่มีการแปรของคำศัพท์ที่เห็นได้ชัดเจนในภาษาถิ่นย่อยที่ศึกษา เช่น หากต้องการศึกษาการแปรของคำศัพท์คำเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ภายใต้อิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพฯ หน่วยอรรถที่คัดเลือกมานั้นต้องมีรูปแบบที่แตกต่างกันระหว่างคำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ และคำศัพท์ภาษาคำเมือง (ปฏิมา, 2536) เช่น หน่วยอรรถ

'ไม้กวาด' คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯใช้ 'ไม้กวาด' แต่คำศัพท์ภาษาคำเมืองใช้ 'ญู' เป็นต้น นอกจากนี้ ควรเป็นหน่วยอรรถที่มีความหมายชัดเจน และเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และมีความหมายตรงกันในภาษาไทยถิ่นทุกถิ่นที่ต้องการศึกษา

(3) การคัดเลือกผู้บอกภาษา ขั้นตอนนี้จะสอดคล้องกับขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล กล่าวคือ หากเป็นการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ส่วนใหญ่ผู้ศึกษาจะส่งแบบสอบถามให้ผู้ใหญ่บ้านหรืออาจารย์ใหญ่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามเอง หรือให้ผู้ใหญ่บ้าน/อาจารย์ใหญ่ช่วยคัดเลือกผู้บอกภาษาให้ แต่ถ้าเป็นการไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ผู้ศึกษาจะสามารถคัดเลือกผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้ได้

(4) การวิเคราะห์คำศัพท์ การศึกษาคำศัพท์ในระยะแรกมีขั้นตอนในการวิเคราะห์คำศัพท์ด้วย กล่าวคือ เมื่อเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลมาแสดงในตารางเพื่อดูว่าในแต่ละหน่วยอรรถนั้นมีคำที่ใช้แทนหน่วยอรรถทั้งหมดกี่คำ ขั้นตอนต่อไปคือ การวิเคราะห์ว่าคำดังกล่าวแยกเป็นคนละคำศัพท์ หรือเป็นรูปแปรของคำศัพท์เดียวกัน โดยมีการกำหนดเกณฑ์วิเคราะห์คำศัพท์อย่างชัดเจน ดังปรากฏในงานของวันทนีย์ (2526) และ จำลอง (2527) เป็นต้น แต่ในงานวิจัยระยะหลังขั้นตอนในการวิเคราะห์คำศัพท์ถูกตัดออกไป เนื่องจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยด้านคำศัพท์เริ่มเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ในการศึกษาคำศัพท์เพื่อหาเส้นแบ่งเขตภาษา ขั้นตอนในการวิเคราะห์คำศัพท์มีความจำเป็น เพื่อพิจารณาว่าคำศัพท์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลเป็นของภาษาถิ่นใด ส่งผลต่อการลากเส้นแบ่งเขตภาษาต่อไป แต่ในปัจจุบันการศึกษาด้านคำศัพท์ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาโดยอาศัยปัจจัยทางสังคม เพื่อดูการแปรของภาษาตามปัจจัยดังกล่าว ดังนั้น ขั้นตอนการวิเคราะห์คำศัพท์จึงมีความจำเป็นน้อยลง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยแต่ละเรื่อง ว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องอะไร

(5) การนำเสนอผลการศึกษาคำศัพท์ มีวิธีการนำเสนอข้อมูลดังนี้ (1) การนำเสนอข้อมูลด้วยแผนที่แสดงการกระจายของศัพท์ เป็นการแสดงข้อมูลลงแผนที่ 1 หน่วยอรรถต่อ แผนที่ โดยใช้ 1 สัญลักษณ์แสดง 1 คำ (2) การนำเสนอข้อมูลด้วยแผนที่พร้อมทั้งแสดงเส้นแบ่งเขตศัพท์ โดยการหาจุดกึ่งกลางระหว่างจุดเก็บข้อมูลที่มีการใช้คำศัพท์แตกต่างกัน หรือที่มีการใช้คำศัพท์ของภาษาถิ่นต่างกลุ่มกันแล้วลากผ่านจุดกึ่งกลางนี้ไปโดยตลอด เรียงไปตามแนวที่มีการใช้คำศัพท์ต่างกัน หรือใช้คำศัพท์ของภาษาถิ่นต่างกลุ่มกัน เช่น วิจิตรนัย (2527) (ดูภาพที่ 2.9) และ (3) การนำเสนอข้อมูลด้วยแผนที่พร้อมทั้งแสดงเส้นแบ่งเขตภาษา โดยแสดงเส้นแบ่งเขตศัพท์ทั้งหมดไว้ในแผนที่แผ่นเดียวกัน จากนั้นพิจารณาดูว่าบริเวณใดมีการเกาะกลุ่มของเส้นแบ่งเขตศัพท์ บริเวณนั้นจะเป็นบริเวณที่มีความแตกต่างของการใช้ภาษาในบริเวณที่อยู่คนละด้านของเส้นแบ่งเขตศัพท์นั้น และภาษาที่ใช้ใน 2 บริเวณนั้นเป็นคนละภาษา คนละภาษาถิ่น หรือคนละภาษาถิ่นย่อย (อ้างจากสมทรง, 2543)

2.1.2 การศึกษาคำศัพท์ตามปัจจัยทางสังคมเรื่องอายุ

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544: 40-41) กล่าวถึงปัจจัยทางสังคมในเรื่องอายุว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่แบ่งคนในสังคมออกเป็นหลายกลุ่ม ซึ่งมีหน้าที่และบทบาทต่างกันสุดแล้วแต่วัฒนธรรมในสังคมนั้นจะกำหนดไว้อย่างไร คนต่างวัยกันย่อมมีพฤติกรรมต่างกันรวมทั้งพฤติกรรมการใช้ภาษาด้วย จากความคิดพื้นฐานดังกล่าวนี้เองจึงนำไปสู่การศึกษาวิจัยซึ่งแบ่งกว้างๆ ออกเป็น 2 รูปแบบ แบบหนึ่งมุ่งศึกษาภาษาของคนวัยหนึ่งวัยใดโดยเฉพาะ เช่น ภาษาเด็ก ภาษาวัยรุ่น เป็นต้น อีกแบบหนึ่งมุ่งศึกษาการแปรของภาษาในคนต่างวัยกัน ซึ่งส่วนใหญ่การศึกษาเช่นนี้มักโยงไปหาข้อสรุปเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ (Change in progress) มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นต่างๆ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาในลักษณะนี้ เช่น การศึกษาการแปรของเขตปรับเปลี่ยนภาษาระหว่างภาษาไทยกรุงเทพและภาษาไทยถิ่นใต้ตามอายุของผู้พูด โดยศึกษาจากการใช้คำศัพท์ (พริ้มรส, 2535) รายงานการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน (กันทิมาและสุวัฒนา, 2539) แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นใต้ของคนสองกลุ่มอายุ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตรัง (จริญญา, 2544) การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ของคนต่างอายุในภาษาลับแล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ (อรทัย, 2546) และการแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเกาะสมุยตามถิ่นที่อยู่และอายุของผู้พูด (ศิริรัตน์, 2547)

ในการศึกษาคำศัพท์ตามปัจจัยทางสังคมเรื่องอายุนั้น ผู้ศึกษามักจะแบ่งผู้บอกภาษาออกเป็น 2 กลุ่มอายุ คือ (1) ตัวแทนผู้บอกภาษาวัยเด็กถึงวัยรุ่น และ (2) ตัวแทนผู้บอกภาษาวัยสูงอายุ หรือเพิ่มกลุ่มที่ 3 ได้แก่ (3) ตัวแทนผู้บอกภาษาวัยกลางคน งานวิจัยที่แบ่งผู้บอกภาษาออกเป็น 3 กลุ่มเช่น งานวิจัยของพริ้มรสได้แก่ กลุ่มอายุ 10-20 ปี กลุ่มอายุ 35-45 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป งานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และ กันทิมา วัฒนะประเสริฐได้แก่ ระดับอายุที่ 1 อายุตั้งแต่ 55-70 ปี ระดับอายุที่ 2 อายุตั้งแต่ 35-50 ปี และระดับอายุที่ 3 อายุตั้งแต่ 15-30 ปี งานวิจัยของอรทัยได้แก่ กลุ่มอายุที่ 1 ได้แก่ ผู้บอกภาษาอายุ 55 ปีขึ้นไป กลุ่มอายุที่ 2 ได้แก่ ผู้บอกภาษาอายุระหว่าง 35-45 ปี และ กลุ่มอายุที่ 3 ได้แก่ ผู้บอกภาษาอายุระหว่าง 15-25 ปี งานวิจัยที่แบ่งผู้บอกภาษาออกเป็น 2 กลุ่มเช่น งานวิจัยของจริญญาได้แก่ กลุ่มอายุน้อย (อายุระหว่าง 20-35 ปี) และ กลุ่มอายุมาก (อายุระหว่าง 50-65 ปี) งานวิจัยวิจัยของศิริรัตน์ได้แก่ รุ่นอายุ 10-20 ปี และ รุ่นอายุ 60-70 ปี

การศึกษาคำศัพท์ตามปัจจัยทางสังคมเรื่องอายุส่วนใหญ่พบว่า ในอนาคตการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นมีแนวโน้มที่ลดลง และการใช้คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯจะเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้บอกภาษาที่มีอายุมากจะใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นมากที่สุด และลดน้อยลงตามลำดับในผู้บอกภาษาวัยกลางคนและวัยรุ่น ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บอกภาษาในกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯมากที่สุด

2.1.3 การศึกษาคำศัพท์ตามปัจจัยทางสังคมเรื่องความสะดวกของการคมนาคม

นอกจากปัจจัยทางสังคมในเรื่องของอายุที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาที่แตกต่างกันแล้ว ปรากฏการณ์วงวนิชย์และคณะ (2535: 20-54) กล่าวว่า เพศ การศึกษา รวมทั้งความสะดวกของการคมนาคม ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการแปรของภาษาด้วย งานวิจัยที่ศึกษาโดยอาศัยปัจจัยทางสังคมเรื่องความสะดวกของการคมนาคม ได้แก่

ปฏิมา ปรมศิริ (2536) ศึกษาเรื่องความเข้มของการใช้ศัพท์คำเมืองในจังหวัดเชียงใหม่: การศึกษาการแปรตามถิ่นที่อยู่ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการใช้ศัพท์คำเมืองกับถิ่นที่อยู่ของผู้พูด โดยเน้นเรื่องความสะดวกของการคมนาคมของถิ่นที่อยู่เป็นหลัก ซึ่งความสะดวกของการคมนาคมแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) สะดวกมาก (2) สะดวกปานกลาง และ (3) สะดวกน้อย เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินระดับความสะดวกของการคมนาคมมี 4 ประการ ได้แก่ (1) ระยะห่างจากอำเภอเมือง (2) สภาพถนน (3) จำนวนการต่อรถรับจ้าง และ (4) จำนวนเที่ยวรถรับจ้าง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่ประกอบด้วยหน่วยอรรถจำนวน 50 หน่วย อรรถ จากพจนานุกรมไทยถิ่นเหนือของ จจส. (2499) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้ศึกษาใช้วิธีการส่งทางไปรษณีย์ไปให้ครูใหญ่เพื่อเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในส่วนของข้อมูลเกี่ยวกับการคมนาคมของหมู่บ้าน และข้อมูลการใช้ภาษาของคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน นอกจากนี้ ครูใหญ่ก็จะเป็นคนหาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้ศึกษากำหนดไว้ด้วย

ผลการศึกษาแสดงว่า ความสะดวกของการคมนาคมมีความสัมพันธ์กับปริมาณการใช้ศัพท์คำเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวกน้อยกว่า จะใช้ศัพท์คำเมืองด้วยปริมาณมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวกมากกว่า การแสดงการกระจายโดยใช้แผนที่ให้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่า จุดเก็บข้อมูลที่อยู่ในตัวเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญใช้ศัพท์คำเมืองน้อยกว่าบริเวณอื่นอย่างเห็นได้ชัด

2.2 การศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น

2.2.1 วิธีการศึกษาวรรณยุกต์

การศึกษาวรรณยุกต์ในระยะแรกมีจุดประสงค์เช่นเดียวกับการศึกษาคำศัพท์ กล่าวคือ เป็นการเป็นการศึกษาการแปรของวรรณยุกต์ตามถิ่นที่อยู่ มีจุดประสงค์เพื่อแบ่งเขตภาษาถิ่นหรือหาแนวแบ่งเขตหรือรอยต่อของการใช้ภาษา โดยจะศึกษาระบบวรรณยุกต์ทั้งระบบ เช่น งานวิจัยของจรรยา (2535), บัณยชนิต (2536) หรือศึกษาเฉพาะเสียงวรรณยุกต์ที่สามารถจำแนกภาษาถิ่นออกจากภาษาถิ่นหนึ่งก็ได้ เช่น จันทนา (2538) แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนาวิธีการศึกษาโดยนำเอาปัจจัยทางสังคม เช่น อายุ เพศ การศึกษา ความสะดวกของการคมนาคม มาเป็นตัวแปรในการศึกษาวรรณยุกต์ด้วย เช่น สุนิสรา (2548) เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัยในการศึกษาวรรณยุกต์นั้นสรุปได้ดังนี้ (1) **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล** ผู้ศึกษาส่วนใหญ่เลือกใช้เครื่องมือเพื่อศึกษาระบบวรรณยุกต์ ได้แก่ กล่องวรรณยุกต์ (Tone box) ซึ่งเสนอโดย William J. Gedney (Gedney, 1972 แปลโดยธีระพันธ์ เหลืองทองคำ, 2518) เป็นเครื่องมือที่แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมในคำพยางค์เป็น 3 หน่วยเสียง เรียกว่า A B C กับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในคำพยางค์ตายสระเสียงยาว เรียกว่า DL และในคำพยางค์ตายสระเสียงสั้น เรียกว่า DS และแสดงพยัญชนะต้นที่มีผลต่อการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ กล่องวรรณยุกต์นี้ใช้ร่วมกับรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นคำพยางค์เดียวจำนวน 60 คำ งานวิจัยที่ใช้กล่องวรรณยุกต์เป็นเครื่องมือได้แก่ วรรณภา (2522), วิจิตรน (2527) เป็นต้น

ต่อมา กัลยา (1980 อ้างถึงในพิณรัตน์, 2541) ได้เสนอการศึกษาวรรณยุกต์ด้วยการใช้รายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย เป็นรายการคำที่มีเสียงพยัญชนะต้นและสระเหมือนกันทุกคำ ต่างกันเฉพาะวรรณยุกต์ รายการคำชุดเทียบเสียงนี้ประกอบด้วยรายการคำจำนวน 10 คำ จำแนกเป็นคำชุดเทียบเสียงพยางค์เป็นจำนวน 5 คำ ได้แก่ คา ข่า ข้า คำ ขา คำชุดเทียบเสียงพยางค์ตายสระเสียงยาวจำนวน 2 คำ ได้แก่ ขาด คาด และคำชุดเทียบเสียงพยางค์ตายสระเสียงสั้นจำนวน 2 คำ ได้แก่ ขัด คัด ผู้ศึกษาสร้างรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลด้านวรรณยุกต์จากคำชุดดังกล่าว โดยให้แต่ละคำปรากฏในรายการคำ 10 ครั้ง งานวิจัยที่ใช้รายการคำชุดเทียบเสียงคล้ายเป็นเครื่องมือได้แก่ พิณรัตน์ (2541)

(2) **การวิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์** ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องวรรณยุกต์นั้นสรุปได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการฟังเพียงอย่างเดียวพบในการศึกษาด้านวรรณยุกต์ในระยะแรก เช่น ชลิตา (2520), วรรณภา (2522) (2) ต่อมาผู้ศึกษาอาศัยทั้งการฟังและเครื่องมือทางกลศาสตร์ในการวิเคราะห์ เช่น กัลยา (2533), จรรยา (2535) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่เครื่อง Sound Spectrograph และ เครื่อง DSP Sona-Graph Model 5500 เป็นต้น นักวิจัยรุ่น

ต่อมาหันมาใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น โปรแกรมซอฟต์แวร์ DOS CECILv2.1 ซึ่งแต่เดิมใช้กับกล่องวิเคราะห์เสียง (SIL speech analysis box) ปัจจุบันพัฒนามาเป็น WinCECIL ซึ่งเป็นโปรแกรมของ Summer Institute of Linguistics (SIL) เช่น พิณรัตน์ (2541), เนตรนภา (2543) ในระยะหลังนักวิจัยส่วนใหญ่ใช้โปรแกรม PRAAT ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่มีประสิทธิภาพสูงในการวิเคราะห์เสียงที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนี้ เช่น กุสุมา (2545), พิณรัตน์ (2546), สุนิสา (2548) เป็นต้น

2.2.2 การศึกษาวรรณยุกต์ ในภาษาไทยถิ่นโคราช

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาว่าภาษาไทยถิ่นโคราชซึ่งมีนักวิจัยได้ศึกษาไว้แล้วนั้น ปัจจุบันมีลักษณะเช่นไร และได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯหรือภาษาไทยถิ่นอีสานหรือไม่อย่างไร ผู้วิจัยจึงศึกษางานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นอีสานด้วย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ที่ผ่านมามีผู้ศึกษาวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นโคราชไว้หลายคน ผู้วิจัยขอสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็น คือ (1) คำจำกัดความของภาษาไทยถิ่นโคราช (2) ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงและจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นโคราช

(1) คำจำกัดความของภาษาไทยถิ่นโคราช มีผู้ศึกษาภาษาไทยถิ่นโคราชกล่าวไว้ว่า ภาษาถิ่นโคราชเป็นภาษาลูกผสม คือ เป็นภาษาถิ่นที่เกิดจากภาษาลาว ซึ่งปรับมาใช้กับศัพท์ของภาษาไทยภาคกลางคือ ใช้ศัพท์เหมือนไทยภาคกลางแต่สำเนียงเป็นลาว ภาษาถิ่นโคราชกับภาษาไทยกลางใช้พูดกันรู้เรื่อง แต่กับภาษาลาวจะพูดกันไม่รู้เรื่อง แต่ระบบเสียงมีลักษณะเหมือนกับภาษาลาว (Brown อ่างโนวิจินต์, 2527) หรือ ภาษาถิ่นโคราชจัดเป็นภาษาลูกผสมประเภทกลุ่ม "ลาวกลาย" คือ เป็นภาษาลาวที่มีการเปลี่ยนแปลงวรรณยุกต์เพราะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ (พิณรัตน์, 2546)

(2) การแยกเสียงรวมเสียงและจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นโคราช สามารถสรุปได้ดังนี้

แบบที่ 1 จากผลการศึกษาของบราวน์ (1965) ภาษาไทยถิ่นโคราชเป็นระบบวรรณยุกต์ที่ประกอบด้วย 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำขึ้น [224] หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ [331] หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำตก [221] และหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางตก [31] โดยมีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234, B123=C1=DL123, B4=C234=DL4 (ดูภาพที่ 2.1)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1	ว.3			
2	ว.2				ว.1
3					
4		ว.4			ว.2

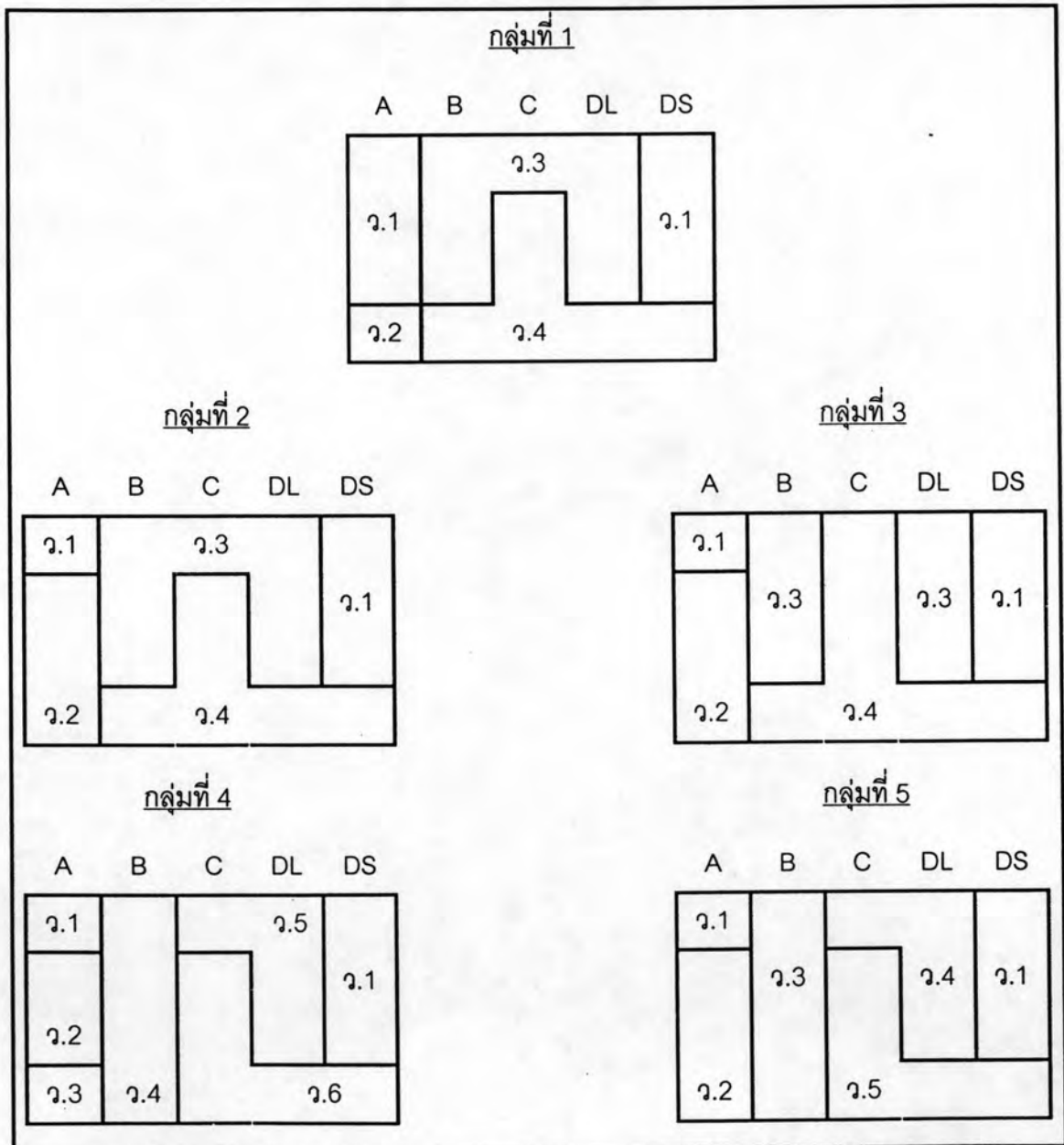
ภาพที่ 2.1 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นโคราช (ดัดแปลงจาก Brown, 1965 อ้างในวิจิตรน, 2527)

แบบที่ 2 จากผลการศึกษาของชลิตา (2520) ภาษาไทยถิ่นโคราชเป็นระบบวรรณยุกต์ที่ประกอบด้วย 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ หน่วยเสียงต่ำ-ขึ้น หน่วยเสียงต่ำ-ตก หน่วยเสียงกลางระดับ หน่วยเสียงสูง-ตก และมีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234, B123=C1=DL123, B4=C234=DL4 (ดูภาพที่ 2.2)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1	ว.3			
2	ว.2	ว.3		ว.3	ว.1
3					
4		ว.4			ว.2

ภาพที่ 2.2 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นโคราช ที่ประกอบด้วย 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ (ดัดแปลงจากชลิตา, 2520)

แบบที่ 3 จากผลการศึกษาของวิจิตร (2527) ศึกษาเรื่องภูมิศาสตร์คำศัพท์ในจังหวัด นครราชสีมา แต่ได้ศึกษาเรื่องเสียงวรรณยุกต์เพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนเรื่องการแบ่งเขตภาษา โดยใช้คำศัพท์ด้วย โดยผู้ศึกษาได้ใช้ตารางทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของเก็ดนีย์ (Gedney, 1972) เป็นเครื่องมือช่วยในการศึกษา ในส่วนการวิเคราะห์นั้นผู้ศึกษาอาศัยการฟังเพียงอย่างเดียวเพื่อ ตัดสินระบบวรรณยุกต์ ผลจากการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นที่พูดในจุดเก็บ ข้อมูล 25 จุด ปรากฏว่าอาจแบ่งออกได้เป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม ตามรูปแบบการแยกเสียงวรรณยุกต์ (ดูภาพที่ 2.3)

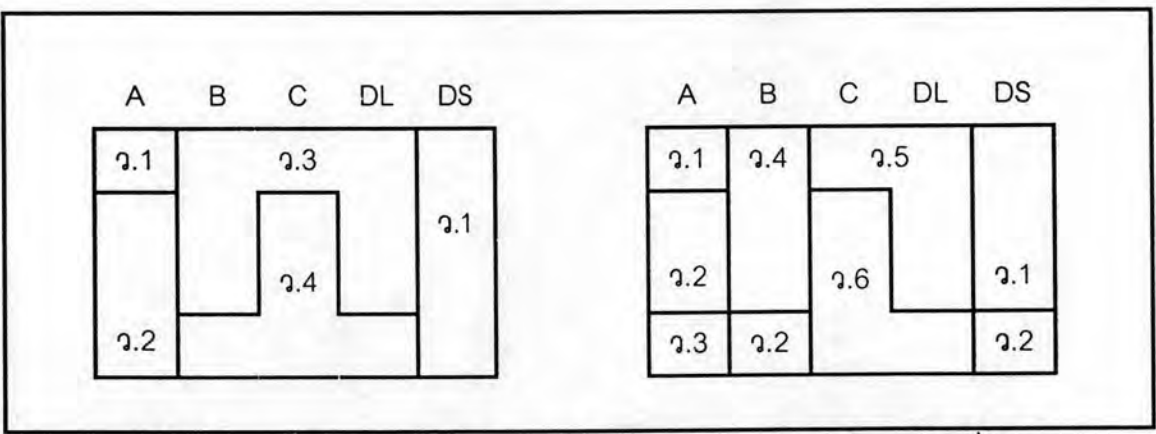

ภาพที่ 2.3 แสดงรูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นย่อย 5 กลุ่ม (ดัดแปลงจากวิจิตร, 2527)

เห็นได้ว่าการแยกเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 แบบนั้น สามารถจัดกลุ่มได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ซึ่งลักษณะสำคัญที่เป็นตัวบ่งชี้ความแตกต่างของ 2 กลุ่ม สังเกตได้ชัดเจนจากการแยกเสียงวรรณยุกต์ในแถว B กลุ่มแรก เป็นระบบ 4 วรรณยุกต์ ซึ่งมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ระหว่าง B123 กับ B4 ซึ่งเป็นวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นกลุ่มไทยโคราช และพบว่าตรงกับลักษณะของภาษาไทยถิ่นภาคกลาง กลุ่มที่สอง เป็นระบบ 6 วรรณยุกต์ ยกเว้นบางจุดที่มี 5 วรรณยุกต์ ซึ่งกลุ่มนี้ไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในแถว B ซึ่งเป็นวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นกลุ่มภาษาไทยถิ่นอีสาน และพบว่าตรงกับลักษณะของภาษาไทยถิ่นอีสานโดยทั่วไป

แบบที่ 4 จากผลการศึกษาของวรรณภา (2522) ในส่วนของผลการศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาโคราช พบว่าประกอบด้วย กลุ่มภาษาไทยถิ่นไทย ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มที่มีเสียงวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียง และกลุ่มที่มีเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง กลุ่มภาษาไทยถิ่นลาว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มที่มีเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง และกลุ่มที่มีเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ผู้ศึกษาบรรยายถึงลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ด้วยอักษรแทนเสียงวรรณยุกต์ ต่อมาผู้ศึกษาเขียนเสนอผลงานการวิจัยในรูปของบทความ (วรรณภา, 2526: 61) (ดูภาพที่ 2.4)

ภาพที่ 2.4 แสดงรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นโคราชของกลุ่มภาษาไทยถิ่นไทยและกลุ่มภาษาไทยถิ่นลาว (ดัดแปลงจาก Wanna Puhitanakul, 1979)

งานวิจัยข้างต้นเป็นการศึกษาภาษาไทยถิ่นโคราชในเรื่องระบบเสียงวรรณยุกต์ที่การวิเคราะห์ส่วนใหญ่อาศัยการฟังในการวิเคราะห์เท่านั้น ต่อมาจึงมีผู้ศึกษาระบบวรรณยุกต์โดยอาศัยเครื่องมือทางกลศาสตร์มาช่วยในการวิเคราะห์ด้วยได้แก่

มนัส โกมลทา (2538) ศึกษาแบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาโคราช เป็นการศึกษาเชิงกลศาสตร์โดยศึกษาภาษาโคราช 2 ถิ่นคือ ภาษาโคราชกลุ่มไทยกับภาษาโคราชกลุ่มลาวด้วยเครื่องมือทางกลศาสตร์ โดยนำค่าความถี่มูลฐานเสียงวรรณยุกต์ของภาษาโคราชของทั้งสองถิ่นมาเปรียบเทียบกัน ผู้ศึกษาเลือกอำเภอเมืองเป็นตัวแทนภาษาโคราชกลุ่มไทย และเลือกอำเภอบัวใหญ่เป็นตัวแทนภาษาโคราชกลุ่มลาว โดยอาศัยเสียงวรรณยุกต์ที่ชลิดา (2520) ได้ศึกษาไว้ นอกจากนี้จะศึกษาเรื่องเสียงวรรณยุกต์แล้ว ยังศึกษาเรื่องอิทธิพลของพยัญชนะต้นว่าพยัญชนะต้นมีอิทธิพลทำให้ค่าความถี่มูลฐานของเสียงวรรณยุกต์ต่างกันหรือไม่

ผลการศึกษาเรื่องจำนวนเสียงวรรณยุกต์พบว่า ภาษาโคราชกลุ่มไทยมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียงคือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1(A123) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2(A4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3(B123, C1) และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4(B4, C234)¹ ภาษาโคราชกลุ่มลาวมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงคือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1(A1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2(A23) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3(A4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4(B1234) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 (C1) และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 (C234) (ดูภาพที่ 2.5)

ภาษาโคราชกลุ่มไทย					ภาษาโคราชกลุ่มลาว				
A	B	C	DL	DS	A	B	C	DL	DS
ว.1	ว.3	ว.4			ว.1	ว.4	ว.5		
ว.2					ว.2				
					ว.3		ว.6		

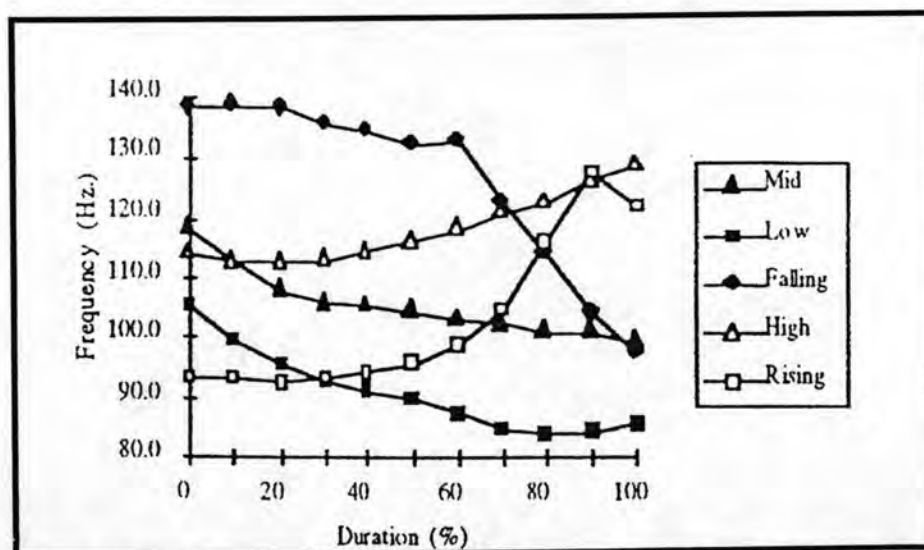
ภาพที่ 2.5 แสดงรูปแบบการแยกและรวมเสียงวรรณยุกต์ของภาษาโคราชกลุ่มไทย และภาษาโคราชกลุ่มลาว (ดัดแปลงจากมนัส, 2538)

¹ ผลการศึกษาของมนัสไม่จัดเสียงวรรณยุกต์ในคำพยางค์ตายสระเสียงยาวและต้นเป็นหน่วยเสียงย่อยของคำพยางค์เป็น ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะขอพูดถึงเฉพาะหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในคำพยางค์เป็นเท่านั้น

2.2.3 การศึกษาวรรณยุกต์ ในภาษาไทยกรุงเทพ

กัลยา ดิงศภักดิ์ (Kalaya, 1997) ศึกษาเรื่อง Tones in Standard Thai Connected Speech เป็นการศึกษาเพื่อดูการแปรของวรรณยุกต์ของภาษาไทยมาตรฐานในบริบทต่างๆ ผู้ศึกษามีจุดประสงค์หลัก 2 ข้อ คือ (1) เพื่อเพิ่มความเข้าใจในระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยมาตรฐาน (2) เพื่อทดสอบระเบียบวิธีวิจัยที่จะพัฒนาอีกต่อไปในอนาคต โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคำนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นคำเดี่ยว (citation form) ได้แก่ คำในชุด คา (khaa¹, khaa², khaa³, khaa⁴, khaa⁵) และส่วนที่สองเป็นคำที่ปรากฏในคำพูดต่อเนื่อง (connected speech)

ผู้ศึกษาวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การตัดสินใจด้วยการฟัง และการใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ได้แก่ โปรแกรม WINCECIL ที่พัฒนาโดย the Summer Institute of Linguistics (SIL) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ภาษาไทยมาตรฐานประกอบด้วย 5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ Mid, Low, High, Falling, and Rising หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับ (Mid, Low, High) มีลักษณะเหมือนกันทั้งในคำพูดเดี่ยวและคำพูดต่อเนื่อง แต่หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ (Falling and Rising) มีลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ลักษณะที่ตกหรือขึ้นของหน่วยเสียงวรรณยุกต์นั้น จะพบแค่ในคำพูดเดี่ยวเท่านั้น แต่จะไม่พบลักษณะดังกล่าวเมื่อปรากฏในคำพูดต่อเนื่อง (ดูภาพที่ 2.6-2.7)

ภาพที่ 2.6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยมาตรฐานในรูปของคำเดี่ยว (citation form)

(ดัดแปลงจาก Kalaya, 1997)

	A	B	C	DL	DS
1	Rising	Low	Falling	Low	Low
2	Mid	Low	Falling	Low	Low
3	Mid	Low	Falling	Low	Low
4	Mid	Falling	High	Falling	High

ภาพที่ 2.7 รูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของภาษาไทยมาตรฐาน
(ดัดแปลงจากKalaya, 1997)

วรรณภา พุทธิธนากุล (Wanna, 1979) ศึกษาเรื่อง A Tonal Comparison of Dialects in Nakornratchasima Province, Thailand ในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์วรรณยุกต์ภาษาไทยมาตรฐานด้วย เพื่อเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นที่พูดในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นโคราช ผู้ศึกษาแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบสอบถามโดยอาศัยคำศัพท์ใน Gedney's Tone Checklist (1976) จำนวน 64 คำ อาจเพิ่มหรือตัดคำบางคำออกบ้าง เพื่ออำนวยความสะดวกต่อผู้บอกภาษา ขั้นตอนที่ 2 เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษา ประกอบด้วย 4 เกณฑ์ได้แก่ (1) ผู้บอกภาษามีพื้นฐานการศึกษาเท่าเทียมกัน (2) ผู้บอกภาษาอยู่ในวัยเดียวกัน (3) ผู้บอกภาษาเป็นผู้ที่เกิดในอำเภอที่เป็นจุดเก็บข้อมูล และ (4) ผู้บอกภาษาเข้าใจภาษาไทยมาตรฐาน และในขั้นตอนสุดท้าย คือ การเปรียบเทียบผลการวิจัยกับหน่วยเสียงดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยเก็ดนีย์ (Original tones reconstructed by Gedney) ซึ่งผลการศึกษาในส่วนของระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยมาตรฐานพบว่า ภาษาไทยมาตรฐานประกอบด้วยระบบวรรณยุกต์จำนวน 5 หน่วยเสียง ได้แก่ (1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ (MID) (2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำระดับ (LOW) (3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก (FALLING) (4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ (HIGH) (5) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น (RISING) ในส่วนการแยกเสียงรวมเสียงมีลักษณะเช่นเดียวกับการแยกเสียงรวมเสียงในงานวิจัยของกัลยา (Kalaya, 1997) ดังกล่าวข้างต้น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยมาตรฐานทั้งสองงาน สรุปได้ว่า ผู้ศึกษาใช้เครื่องมือในการวิจัยแตกต่างกัน กล่าวคือ กัลยา (Kalaya, 1997) ใช้รายการคำในชุดเทียบเสียงคล้าย (minimal set) แต่วรรณภา (Wanna, 1979) ใช้รายการคำใน Gedney's Tone Checklist ในส่วนของการวิเคราะห์นั้นกัลยาใช้ทั้งการฟังและเครื่องมือทางกลศาสตร์เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ แต่งานของวรรณภาอาศัยเฉพาะการฟังในการวิเคราะห์เท่านั้น แต่ผลการวิจัยของทั้งสองเรื่อง มีข้อสรุปผลการศึกษาระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพ เหมือนกัน กล่าวคือ เป็นระบบวรรณยุกต์ที่ประกอบด้วย 5 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ (MID)

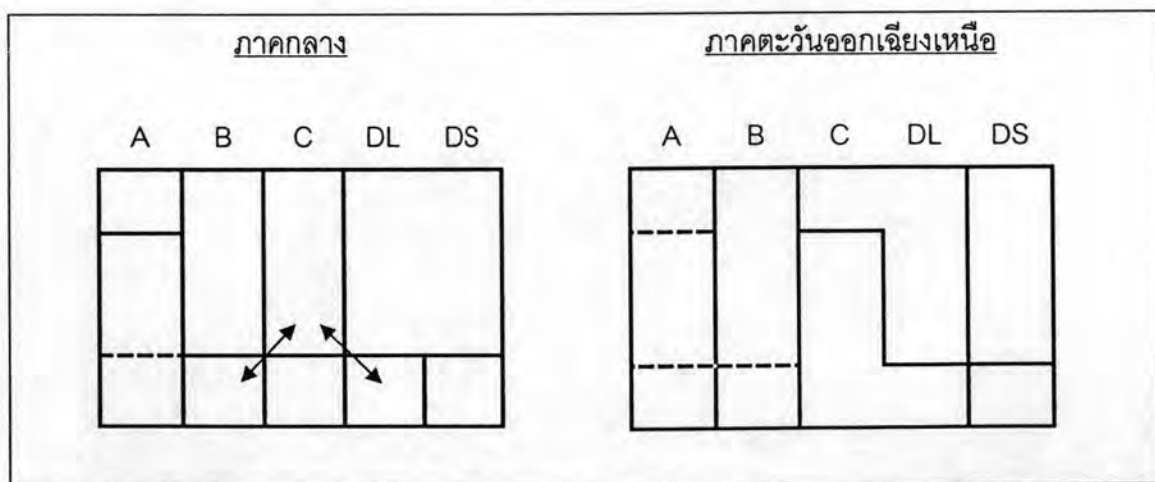

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำระดับ (LOW) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น (RISING) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ (HIGH) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก (FALLING)

2.2.4 การศึกษาวรรณยุกต์ ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

การศึกษาระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นอีสานได้แก่ งานวิจัยของวรรณภา (Wanna, 1979) ซึ่งศึกษาระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นอีสานโดยวิธีการเดียวกับที่ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น ผลการศึกษาพบว่า ระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นอีสานส่วนใหญ่ประกอบด้วย 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ (1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น (Low-rising) (2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ (High-level) (3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก (Low-falling with glottal constriction) (4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ (Mid-level) (5) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก (Mid-falling with glottal constriction) (6) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก (High-falling with glottal constriction)

กัลยา (Kalaya, 2001) ศึกษาเรื่อง Thai tone geography มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวรรณยุกต์ของภาษาไทยในถิ่นต่างๆ จะมีลักษณะที่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร โดยทำการเปรียบเทียบลักษณะรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของภาษาไทยถิ่น 4 ถิ่น ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเฉพาะรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น (ดูภาพที่ 2.8)

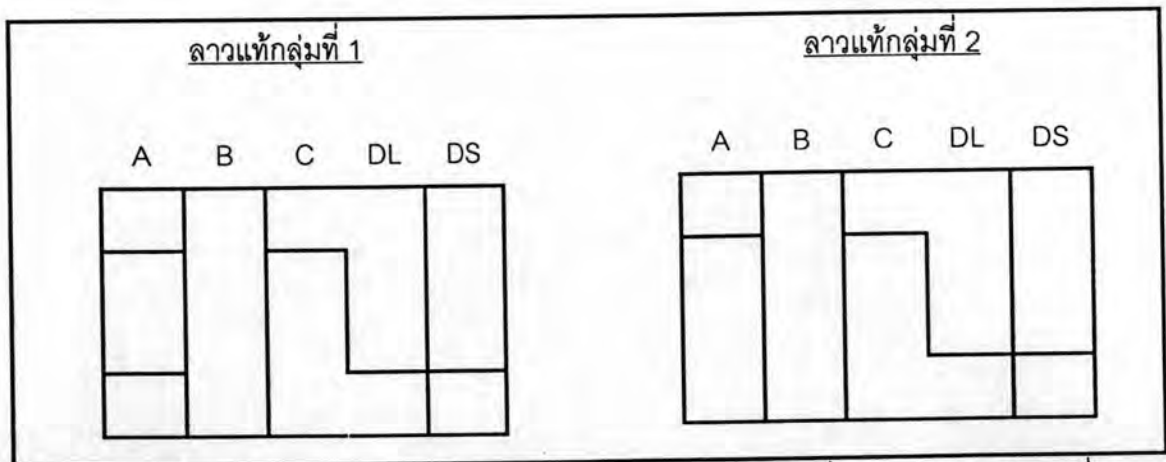
ภาพที่ 2.8 รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของภาษาไทยถิ่นภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(ดัดแปลงจากกัลยา, 2001)²

² ลักษณะที่เป็นเส้นประในกล่องวรรณยุกต์ หมายถึง อาจจะมีการแยกเสียงวรรณยุกต์หรือไม่ก็ได้

พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ : กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของวรรณยุกต์ในภาษากลุ่ม "ลาวแท้" และกลุ่ม "ลาวกลาย" เพื่อจำแนกกลุ่มย่อย และเปรียบเทียบวรรณยุกต์ในกลุ่มดังกล่าวกับวรรณยุกต์ในภาษาอื่นๆ ที่พูดอยู่รอบข้าง รวมทั้งสืบสร้างวรรณยุกต์ของภาษาลาวดั้งเดิมเพื่อเป็นแนวทางในการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ชุด คือ รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของเก็ดนีย์ จำนวน 80 คำ และรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย จำนวน 20 คำ ในส่วนการวิเคราะห์นั้น ผู้ศึกษาวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ด้วยการฟัง และวิเคราะห์สัญลักษณ์ของวรรณยุกต์โดยอาศัยเครื่องมือทางกลศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า ภาษาลาวแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย ได้แก่ (1) ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 มีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงแบบ B1234 C1=DL123/C234=DL4 B≠DL ("บันไดลาว") และ A1-23-4 (2) ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 2 มีการแยกเสียงรวมเสียงคล้ายกับภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 แต่มีการแปรของวรรณยุกต์เกิดขึ้น (3) ภาษาลาวกลาย มีวรรณยุกต์คล้ายกับภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 เช่นกัน แต่มีลักษณะอื่นที่คล้ายกับวรรณยุกต์ในภาษาของชนกลุ่มอื่นรอบข้างเพิ่มเข้ามา (4) ภาษาลาวเทียม ไม่ใช่ภาษากลุ่มลาว เนื่องจากมีลักษณะทางภาษาและชื่อเรียกกลุ่มชนไม่สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าภาษานี้เป็นภาษากลุ่มลาว แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะแสดงเพียงการแยกเสียงรวมเสียงของลาวแท้เท่านั้น (ดูภาพที่ 2.9)

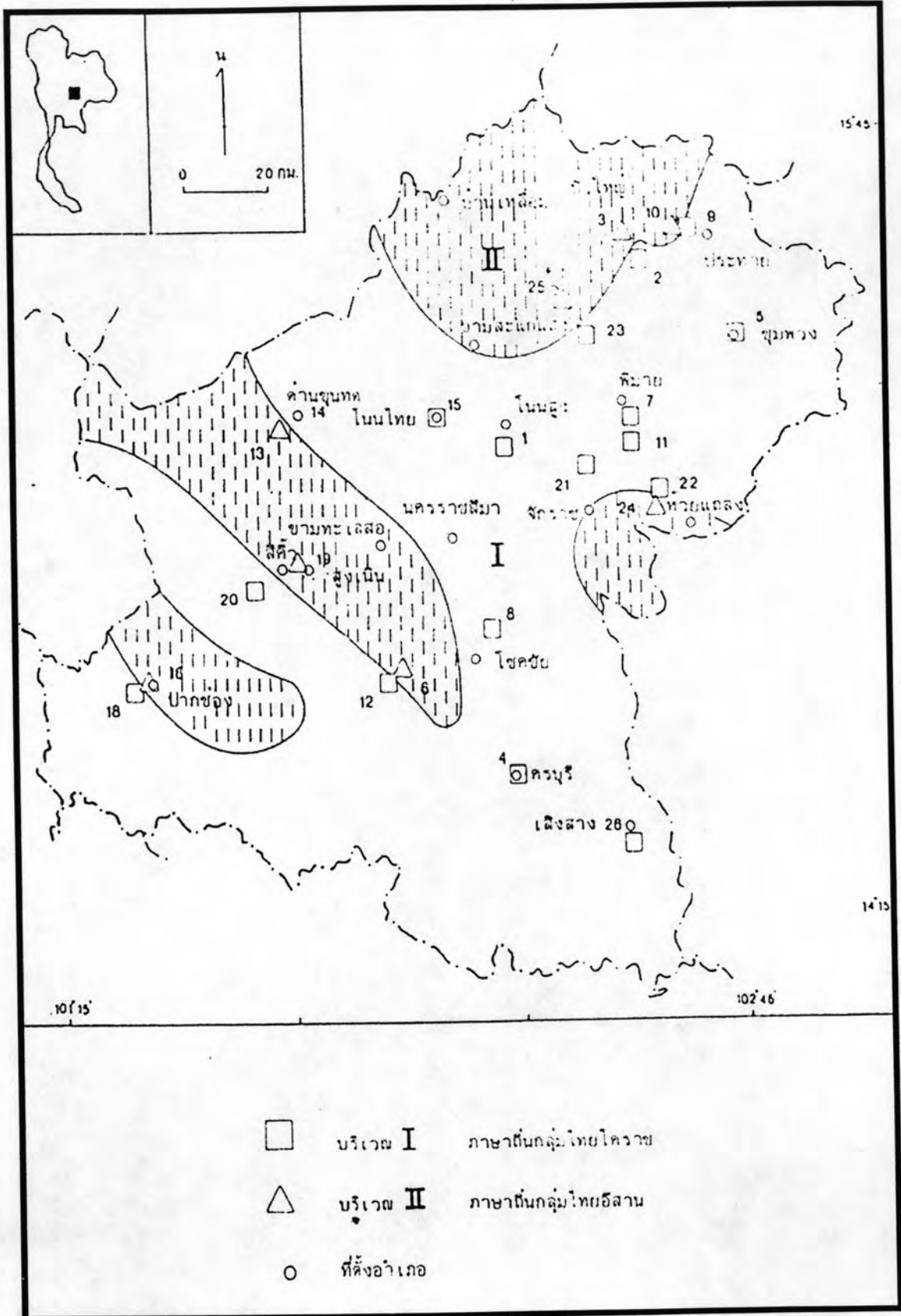

ภาพที่ 2.9 แสดงการแยกเสียงรวมเสียงของภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 2

(ดัดแปลงจากพิณรัตน์, 2546)

2.3 การศึกษาด้านคำศัพท์ และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในภาษาไทยถิ่นโคราช

การศึกษารายการคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นโคราชทางด้านการกระจายของคำศัพท์เพื่อหาแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยในจังหวัดนครราชสีมาโดย วิจิตร (2527) มีจุดมุ่งหมายที่จะกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาในจังหวัดนครราชสีมาโดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ รายการคำศัพท์ภาษาถิ่นภาคอีสานทั้งหมด 14 หมวดพร้อมทั้งเตรียมคำถามสำหรับเก็บข้อมูลด้วยผลการวิจัยสรุปได้ว่ามีแนวแบ่งเขตภาษาซึ่งเกิดจากเส้นแบ่งเขตศัพท์ที่ทับกันสนิทอย่างชัดเจน 53 เส้น ของหน่วยอรรถศัพท์แปร-2 39 ราย หน่วยอรรถศัพท์แปร-3 10 ราย และหน่วยอรรถศัพท์แปร-4 4 ราย แยกภาษาถิ่นที่พูดในจังหวัดนี้ออกเป็น 2 กลุ่มคือ ภาษาถิ่นกลุ่มไทยโคราช และ ภาษาถิ่นกลุ่มไทยอีสาน (ดูภาพที่ 2.10) กลุ่มแรก พูดในบริเวณพื้นที่ประมาณ 3 ใน 4 ของพื้นที่จังหวัด กลุ่มที่สอง พูดในบริเวณย่อยๆ ซึ่งกระจายกันอยู่ 4 แห่งทางทิศเหนือ ตะวันออก และตะวันตกเฉียงใต้ ศัพท์ที่พบในภาษาไทยโคราชส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง ส่วนศัพท์ที่พบในภาษาไทยถิ่นอีสานส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน

- บริเวณ I ภาษาถิ่นกลุ่มไทยโคราช
- △ บริเวณ II ภาษาถิ่นกลุ่มไทยอีสาน
- ที่ตั้งอำเภอ

ภาพที่ 2.10 แสดงการแบ่งบริเวณการใช้ภาษาไทยถิ่นโคราชกลุ่มไทย และกลุ่มลาว (ดัดแปลงจากวิจิตร, 2527)

ซูชีพ เบียดนอก (2532) ศึกษาการใช้คำศัพท์ในจังหวัดนครราชสีมา มีจุดมุ่งหมายที่จะเปรียบเทียบว่าในภาษาไทยถิ่นโคราชมีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นโคราชและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานอย่างไร โดยผู้ศึกษาคัดเลือกหน่วยอรรถที่ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นอีสาน ใช้ศัพท์แตกต่างกันเป็นคนละศัพท์ทั้งหมด จำนวน 658 หน่วยอรรถ ผลการวิจัยพบว่าในภาษาไทยถิ่นโคราชมีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ 73.32% ศัพท์ภาษาไทยถิ่นโคราช 4.13% และศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน 22.54% ด้านสภาพภูมิศาสตร์อำเภอเมืองใช้คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯมากกว่าอำเภออื่น อำเภอโนนสูงใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นโคราชมากกว่าอำเภออื่น และอำเภอประทายใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่าอำเภออื่น ด้านสภาพสังคมการใช้คำศัพท์ของคนต่างอาชีพปรากฏว่า ผู้มีอาชีพค้าขายใช้คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯมากกว่าเกษตรกร และข้าราชการ, ผู้มีอาชีพรับราชการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นโคราชมากกว่าเกษตรกรและค้าขาย และผู้มีอาชีพรับราชการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่าค้าขายและเกษตรกร ส่วนการใช้คำศัพท์ของคนต่างอายุนั้น วัยกลางคนใช้คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯมากกว่าวัยรุ่นและวัยรุ่น ขณะที่วัยรุ่นใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นโคราชและภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่าวัยรุ่นและวัยกลางคน ผู้วิจัยสนใจผลการวิจัยของงานวิจัยนี้ ในส่วนของงานวิจัยสภาพสังคมกับการใช้คำศัพท์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้คำศัพท์ของผู้มีอาชีพรับราชการ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าน่าจะเป็นผู้มีอาชีพรับราชการบางกลุ่มเท่านั้น ไม่ใช่ข้าราชการทั้งหมดที่ใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นโคราชและภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่าผู้ทำอาชีพเกษตรกรและค้าขาย

นอกจากจะมีการศึกษาภาษาโคราชทางด้านระบบเสียงและคำศัพท์แล้ว ยังมีการศึกษาภาษาไทยถิ่นโคราชด้านอื่นๆ

นฤมล จันทระคุณวงศ์ (2528) ศึกษาเรื่องลักษณะนามที่ใช้ในหมู่บ้านบึงทับปร่างค์ ต.กระโทก อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา เพื่อวิเคราะห์ความหมายและการแปรของการใช้ลักษณะนามที่แปรตามอายุและอาชีพ

ผลการวิเคราะห์แสดงว่า คำลักษณะนามในภาษาไทยโคราชที่ใช้ในหมู่บ้านบึงทับปร่างค์สามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ตามอรรถลักษณะที่สำคัญได้ 10 ประเภท ซึ่งแตกต่างกันตามอรรถลักษณะ เช่น มีชีวิต ไม่มีชีวิต เป็นอวัยวะ เป็นพาหนะ มีรูปทรงกลม เป็นต้น สำหรับการใช้นามลักษณะนามพบว่า จำนวนคำลักษณะนามและการปรากฏร่วมกับคำนามของคำลักษณะนามในผู้พูดที่มีอายุและอาชีพต่างกัน มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการใช้คำลักษณะนามแตกต่างกันไป ได้แก่ (1) การมองวัตถุต่างมิติกันของผู้พูดภาษา (2) การเปลี่ยนแปลงในตัวภาษาไทยถิ่นโคราชเอง (3) ผลของการที่ภาษาไทยถิ่นโคราชสัมผัสกับภาษาไทยถิ่นกลาง

ณัฐรา จุลพรหม (2534) ศึกษาเรื่องคำลงท้ายในภาษาถิ่นโคราช มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำลงท้ายกับลักษณะความสัมพันธ์ในสังคมชาวโคราช โดยศึกษาคำลงท้ายในภาษาถิ่นโคราชด้านสถานภาพระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ความสุภาพในการใช้คำลงท้าย ความสนิทสนมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง และเพศของผู้ใช้คำลงท้าย

ผลการวิจัยพบว่า คำลงท้ายในภาษาไทยถิ่นโคราชจำนวน 33 คำ ใช้ได้กับผู้ฟังที่มีสถานภาพทางสังคมเท่าหรือต่ำกว่าผู้พูด และจำนวน 17 คำ ใช้ได้กับผู้ฟังที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้พูด นอกจากนี้ การแสดงความสุภาพที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการพูด ใช้คำลงท้ายในภาษาถิ่นโคราชได้จำนวน 25 คำ และการแสดงความสุภาพที่ไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการพูด แต่ผู้พูดและผู้ฟังต้องมีความสนิทสนมกัน ใช้คำลงท้ายในภาษาถิ่นโคราชได้จำนวน 25 คำ อย่างไรก็ตาม การใช้คำลงท้ายในภาษาถิ่นโคราชไม่ได้แปรไปตามเพศของผู้พูด